

IŠ PUOKARĖ VAIKĪSTES ATSIMĒNĒMU

Bepēgo dabā vākams, keik anēms i puikiū i mondriū zabuovu. Ē kāp sāka, „Kēkveinam vākou sava kepōrē“. Tēp ir tei zabuovaā palei anū omžio ē kēkveina kārtā vēn kētē.

Mūsa kartuos vaikīstē bōva kētuokē. Bovuom tēkrē gamtuos vakā. Daug zabuovu bōva ēš anuos, aba pātīs prisimēslīdavuom, ē patīs pasidērbdavuom. Kartās priekēbdava ē dēdējē.

Auguom neraškažnē, no bovuom mielaširdingē vēns kētam, neskūpē ē paslaugē. Musiet, ka kēkveinuo suoduo, ē kēkveiname keime bova savū biedū ēr nelaimiū.

Žeima

Topio ont krieslālē pri galēnē lōnga. Pērštelio tērpdau ošālusi stēkla ēr mēslējo, kažēn kou Jenēlē dabā dērb, vuo kāp anuos longs? A tēp pat ušālēs tuokiom dēdelēm plunksnom. Vēdvē abēdvē bovuov ne vēn draugēs, no beveik ē bendraōmžēs.

– Nekēšk nuosēis pri lōnga, i nešalk rōnku. Sosērgsi, – perspieje babūnē, ēškēšusi gālva ēš kōkines. – Paskiau nebgaliesi eitē ont ledū. Papūnis jau baig sūkinē padērbt.

– Vuo jerguteliau! Kap gerā! – nudžiogusi sušokau.

Kap kolka nuliekiau no lōnga. Pribiegusi pri pečiaus, dēl vēsa kou prisikēšau nuosē, pašēldiau rōnkas ēr atsimēniau, vuo kāp mona rezgēnēlēs. Pasilēnkosi paveizo po soulalio. Je, mona rezgēnēlēs top. Tuokēs poikēs i keršas kāp katēnele.

Vakar papūnis primierāva, paraukē, suvarstē naujes baltas aparelēs i pasākē:

– No, va. Galiesi po snēiga pabraidīte, ont ledū pašliūkštiniētē. Žēimā gal ēr ošteks.

„Kap gerā, – mislējo, – kuoks gērs tas mona papūnielis. Keik ons muok daug pāsaku, žēna nutēkēmu. Ši vākara apēnt ateis susiedā so vākas vakaruotē. Sutūpsem vākā kāp žvirblē ont soulālē pri pečiaus ē klausīsīmies“. Patink pāsakas, nutēkēmā, no apie baidīkles, baidīmus tai jau ne. Po anū tomsuo i lauka bijuodavom išeitē. Aš mislēju ka apent kuoki susiedē nebleis pasakuoti, vuo leips „Auksa žeidīeli“ dalinti a „Žiūži mūšti“... aba kas kuokē štōka paruodīs, aba pajoukins. Vuo rītuo, je nebūs šālta, eisem vēsē vakā i lauka ont ledū, pasisoktē sūkēnie i pašliūkštiniēte. Apsiave, kas kuo torem. Kas so medpades, kas so mediniem klumpeliem, kas so rezginiem. Nu ont ledū būdava labā linksmā i gerā...

Ka daugiau tēp nebūto

Bōva šalts žēimuos rīts, no Jenēlē atbiega pas moni. Vēsa apsimotoriavosi, čiut nuosēs matuos. Greitā nosivēlka vātini, nosirēša dēdēlē šēlta, vēlnuonēnē mamas koskēlē ē plept atsēsieda ont luovas. Ēr paklausē trumpā drūta:

– No, kuo dērbsiou trobuo? Lauke īr šalta.

– Nu ka nežēnau. Nesumēslējo, – atsakiau sēdiedama ont kētuos luovas.

Truobuo esam tik vēdvē. Papūnis kūtie gīvulius šer. Babūnē truobuos ontramē gale staklies bēld. Pečius jau ikaitēs i truobuo īr šēlta. Žvilgt i pālobē, vuo tēn tintaliuo pripūsta kiaulēs pūslie. Ana jau geltuona so baltuom gisleliem, tēp ēr masēn. Abēdvē suruokavuo, ka anou rēk paimtē. Šēp tēp nukabēnuov. Prasadieje linksmībēs. Pūslē miečiojouv kāp kuokē putbala. No kažkatra išmetiev aukštā. Vuo ten bōva balkis. I anou papūnis bova prikalēs daug vēniū (cviekū). Tiktā pūslē – pššš – ē pasēmuovē ont veinuos. Veizau išsižiojosēs, kāp ana soblioška, ē palēka kāp geltuons lōpats. Vuo tuo tarpo i truoba ijeit papūnis. Ē pamatē ons.

– Krōpenas, kuo padērbuotau! Mōna pūslēlē sujiedētau! Kor aš dabā tabuoka laikīusio! I kas jodvēm leida! – šauk papūnis ē kabēn žemīn pūslēle.

Vo vedē abēdvē ešsēgondosēs diejou pri babūnēs. Stuoviou už nōgaras i tīliu kap pēlēs. Vuo babūnē nustuoje audusi, atsisoka ēr klaus:

– Kas atsitēka?

– Pūslē sujiediev, – išsteniejau išsigondusi.

– Ne sujiediev, vuo ont vēneis pakabēnuov, – pataisē Jēnē.

– Nebijuokētau. Aš eino pasērokuot so papūniu, – pasākē babūnē, vēskuo sopratusi.

Vo tas notēkēms baigies tēp. Tuos patiuos deinuos pavakariē atējē sosieds ē paprašē papūnē padortē paršieli.

Kētuos deinuos vakare naujē pūslē šēldies palubie, netuolei pečiaus. Vuo papūnis pagražuojē vedēm so pēršto ē pasakē: „Ka daugiau tep nebūto“.

Pavasaris

Kravuoju sāva zabuovus ē vēn paveizo pro lōnga, a neatein Jēnē. Ana žadieje atsineštē degtōku (spiečioku, sveibeliu) dieželiu. Eisiau zabuovitēs i lāuka. Saulēlē jau aukštā palēpusi, ē baig notērpdītē snēiga ēr lēda. Vēsōr bieг vondens opalē.

Tū zabuovu vedēm ožteks. Vakare babūnē padērba malūnieli eš skelieliu. Papūnis do laivelius. Veina eš sturouos eglēs žēivies, vu kēta eš lentēlēs. Abodom ešorbēna skilelēs ēr ēkēša plunksnas. Apveiziedams pasakē:

– Žēnuokētau, pri prūdū eit nevalno! A gērdiejotau?

– No je, je! Supratuov, – atsakiev abēdvē eš karta.

Ēlgā juk tēp nebus. Opalē sobiegs i griūvius. Pelkēs trauksēs i prūdus. Vu pelkiu pašaliūs pražīs geltuonē lōkštā. Anei kāp kuokio vainēko apjous anus. Po biški pradžius ēr ešēls vēsa žemēlē, lapelius pradies sklestē vēsē medelē ē krūmā. Pabos visuokei vabalalē ē vabzdelē, atgis i tuos varlēs.

Varlės

Atsėmėno, ka bōva puiki deina. Išeto į lauka è nuosės teisomu šauno pri babūnės. Vuo ana, atsisiedusi ant soulālė, viedralie kažkuo maiša.

– Kou če maišā? – klausio èr kėšo nuosi paveizietė.

– Māliava. Eisio i daržieli kūleliu maliavuotė. Greitā bus Majava. Rėk pasėpouštė. È Krīžiu rėks kažkāp papouštė. Vuo a to mon padiesi?

– No je, je, – atsakiau.

È gėrdau, kāp Jenėlė šauk èš sāva kėima:

– Atėk! Kou aš tau paruođisio!

Musit ana moni pamatė i šauk. Mūsa truobas bōva artėi vėina pri kėtuos. Vėn kels so griovės teskīrė. Paveizo i babūnė, ana linktelieje galva èr so rōnka pamuojė. Sopratau, ka galio eit.

Nustraksiejau èš keima par kieli i Jėnes trumpa ruoničėlė. Jau èš tuolei matau pri truobuos padėrbta gārda èš lentū. Vuo Jenė vėn strakaliuo aplink anou. Pribiegusi paveizo, è vėsas mōna kūnas pašiorpa, kāp šalto vondenio perleits. Pėlns gards varliū! Vo anuos tousa sava èlgus staibius, kabaruojės veina ont kėtuos, lėp ont lėntū. Vėsū veizuola èšsprugė, žiodmenis platiausė, kramės bjaurės. Vuo ta žaliūkė sava pagorklio kāp dumpliem dumpliou. Vėn veizint i anas èš tuolei mon ein šiorps. No nenuoriu èšsėdoutė, ka aš anū bėjau. Šėp tėp èšvepeliojau:

– Vo jergau! Keik anū daug! È kap anas sogaudė?

– Kāp, kāp! Paprastā! Gaudiau i diejau i viedrāli. Uždėngiau so lėnta, ka neiššuokto. Tėn, pelkalie, pri prūda anū ĩr daug.

Vo Jenė tas varlės vėn košėn, stumda kap vištītius i kopeteles è mon aiškėn:

– Galiesiau zabuoviteis abėdvė. Anuos bus mūsa gīvuolele. Vesiau i ganīkla, priveiziesiau. Ta žaliūkė lai būn karvė, ta jouduojė, dėdėliuojī varlie – arklīs. Vuo tuos mažėsnės – veršėlė, avėlės a vuožkas. Kap to mėslīji? A gerā?! Vuo aptvara anėms a dėrbsiau žuoline, a ne?

Stiovio, kāp mėita prarėjusi, è klausiaus. Vo Jėnė veizas i monė ir lauk, kou aš pasakisio. Šėp tėp išsteniejau:

– Ne! Ne, Jenėle! Mōni babūnė neleida èlga būtė. Rek anā padietė maliavuotė darželie kūlelius, apstrajitė è krīžio. To zabuovikės šėndėin vėina. Vuo aš leko.

Apsisōkusi pasėleidau vėso greitomu nomei. Kuo tuoliau nu to siaubo pilma. Ons mōna puomietiei èšlėka vėsam gīvenėmou.

È dabā aš anū bėjau. Èr aplenkiu anas dėdelio vingio.

Vasara

Ramus vakars. Saulēlē palēngva tōpas i Latvējēs meškus. Mediu lapā nebkrot. Muset, anēi nu dēinuos kārstē pavārga. Vo ēglēs parsisvērosēs par tvuora ciekaunē žvalguos aplinkou. Laumēs jau pradiejē dongstītē bāltas druobolēs ont pelkiu ēr ont prūdo. Ē žiogā atkōta. Čēršk kāp pasiōte.

Tik kēls tuoks ramos. Nieks nebvažiou, nieks nebeit. Ons kāp kuoks pēlks kaspēns, nuteists nu kalnāle ligi veiškēlē. Šiou vākara ons mums bus „opē“. Basuom kuojeliem „bangousem“ tas šēltas, švelnēs, pēlkas kēlē dolkēs. Kēta vākara statīsem truobas – namus. Poušem šakeliem, pakelēs kvietku žeidelēs. Vuo kēta pajimsem papūnē kartē ēš mediničes ēr so anou brauksem līge līge kieli. Bus mūsa didliuoji kninga. Vuo tada pasijiemie lazdas rašīsem raides, paišīsem, kas kou muokam. Ē keik dā visuokiū zbētku esam prikrietē ne tik vakare, bet ēr deina.

Kavuonē

Atejē bruolis so draugās ē sāka mon:

– A nuori eit kavuoniū kareivēška? Rēks turietē lāzda – ginkla. Je anuos neturiesi, kavuoteis nebgali.

– Nu, gerā. Sopratau.

Bruolis vēsēms davē lazdas. Vēns vaikielis įsikniausē pri lēipas. Ana auga kēima vēdurie i bōva laba puiki i dēdēlē. Pradijē skaičiuotē. Vēsē ēšsilākstē po suodna. Vuo buočiu suodnos bova riktings (didēlis) ē turieje daug puikiū vēitēliū pasēkavuotē. Vo aš kāp vēšta. Biegu šēn, biegu tēn, ciekavijous, kōr anēi nubiega. Nebier lāika. Tiktā šmurkšt če pat i nomāli. Veizo vēinor, veizo kētor, kor pasēsleptē. Mūrālis da šēlts, muset, babūnē vondeni kiaulēm šēldē. Žvilgt i šuona, vuo ten duonkepē onga. Ilisio! Ē kāp vēžīs atbola ilindau. Lazda toriu šalēp. Če viesē, gerā, no įkirieje. Nieks mōnes nerond. Ijējē babūnē, aš ēr klausio:

– A jau vēsē vaikelē pri lēipas sosirinka?

– Vo kor to če esi? – babūnē žvalguos ēr sukiniejes.

– Aš če. Ēr po biški ruopuoja laukuon.

– Pondeivāli, švēnts! Vo kas tavi ten ēkēša? – suplasnuoje ronkuom babūnē.

– Aš pati sumēslējau, – ropuoja i tempo lāzda.

– Ēr i kuo to daba atruodā! Ēr i kou to esi panaši! Kou aš tavi dabā parvilksio? I kuokē če dā lāzda tempi?

Babūnē vēn šauk, ē vēn ronkuom plasnuo. Tuo tarpo, išgērdēs babūnēs riekēma, ijējē papūnis.

– Če ne lazda! Vuo mōna šautovs! – ēšpiškēnau droušiau.

– Da, če ana mōn liorškies! Paruodīsiso aš tau šautova!

Čiopa mona lazda, perlaužė per pōse őr ĩmetė i šakaliū krūva. Vuo papūnis atsigierė vondens, pasiveiziejė i moni ir, eidams pro duris, leptelieje:

– Noje. Vainuo kareivis ginkla negal pamestė.

– Kėts da durnīstes liorškies. Stuviek če ė niekor nek. Eito drabužiū veiziet.

Išeje babūnė pīkdama. Vuo aš stuovio ė mėslijo: „Ė viel susimuoviau. Je tik su vaikeles sosėdedo, vėn išein prastā“.

Vo ta mōna kavuonės pabonga so tuo lazda bōva ėlga, i nemaluoni. Da ėlgā babūnė moni aukliejė.

Anū laivs

Anou dėina priputnuoje moni eit so anās pri ōpės. Sotėkau. Vuo anėi nuejė, ėštraukė iš krūmālė gelda (anū laivā) i prāša, ka aš ilėptiuo őr perplauktiuo skersā ōpės. Nuor paveiziet, a nepraleid vondens, vuo aš esonti lėngva. No aš kap dornelė ė sutėkau. Ilėpau, atsitūpiu, isikėbau ronkuom i šuonus. Vaikelė so kartė pastūmė i opė. Tiktā vondou pradieje tuo „laiva“ nešti tėise. Muset, ka per nakti bōve praejės didelis lītos, i vondou opie bōva pakėlės. Aš išsėgondau ė pradiejau klīktė, tas „laivs“ pradieje svėrdoliuotė. Gerā, ka netuolėj i opė bōva ivėrtės, paplauts miedis. Už anou užkliovau. Vuo vaikelė greitā pribiega ė so kartėm pritraukė pri kronta. Ėššuokau ėš tuo „laiva“ i šaukdama, kriukdama pasileidau nomėi. Anėi dā prāša, ka niekam nesakitiuo. Vo aš ėš tuos zlāstės vėsėms nomėi papasakuojau. Bruolis gava bartė ė nuo buočiū, ė nuo mamas už tuoki zbėtkā.

Rodou

Rodou bōva nešvaks. No vedviem so Jėnė vėns tarps bōva so vėsam smūtnus. Pakol nupjuovė tus kokurūzus.

Vo bōva tep. Pri mūsa bolvio dėrvālės bova pasietė kokurūzā. Anėi išauga aukštė, vešlė, joudžale. Somislėjou su Jene po anu pavakščiuotė, pasikavuotė. Nīkam nieka nesākiosės nudiejou i tuo lauka. Bōva linksmā, kāp kuokiamė mėškė. Nieka negal matītė tuolėi, ė nieks vedėms nemāta. Sorokavou statīte nomus ėš anū. Ruoviev, laužiev ė goldiev če pat ont žėmės kāp grindis. Padėrbouv ne vėina nōma, ka ikīriejė, parbiegov nomėi. Nieks vedėms nepasisgėda.

Kėta dėina babūnė prėpasakuojė daug darbū atlėktė. Vuo Jėnė mon padiejė. Baigosės nubiegov pri prūda ronkū nosipltautė. No če plept őr sosiedov ont lėptālė. Su kuojom makaloujau vondeni, baidov karuosus. Kėik tėn siediejou, kėik nesiediejov, gėrdau, babūnė šauk:

– Pareikėtau tujau pri pėitū!

Vedē greita ištraukov kuojēs ēš vondens. Vo siaubē, anuos aplēposios joudās kērmēnās. Nu ēr klikav abēdvē. Atbiega ēšsēgondusi babūnē. Ana ramē traukuliuo anas ēr aiškēn api tas siorbelēs. Pri pēitu pariejov ont kolnū.

Papūnis jau bōva parejēs ēš kolkuoza. Babūnē atnešē lapīnēs bliūda, padiejē ont stāla po lēipa. Molēnēs turielkas ē medēnē šaukštā jau bōva padietē. Lapīnē – skani, ēš jaunū buruokieliu lāpu ēr kuotieliu. Vēsē tīlē kertam. Papūnis pērms padieje šaukšta, nosišloustē oustus ē sāka:

– Šēndēin brēgadīrios mōnēs paprāšē priveizietē kokurūzus. Kažkas kenk kolkuozou. Raun, lauž če pat golda ont žēmēs. Je soras, truopnē nubaus.

– Nu, a apēt i Sēbērā veš? – nosēstebiejē babūnē.

– A kou če žēnuosi, –pakēldams nu stāla pasakē papūnis.

Vo vedvēm so Jēnē vēsas blōsas ožmērē. Kap zoikē diejuov i suodna, i sava „nomus“ po vuobelē. Susieduov ēr rokoujavies. No, nē! I Sēbērā važioutē nenuoriau. Jau tēn vedēms tievalē īr. Vuo i kokurūzus daugiau nē žingsnēlē. Ē paveizietē i tuo posē nevalno. Ē niekam, ē niekuomet nē žuodelē neprasežiuotē. Tīlietē kap vondens ē borna pajiemos.

Būšiau pas moni a pas Jēnē. Ana bōva vēina. Māma anuos vēsa laika darbūs. Daug zbētku prikrietiev pas anou. Somēslējuov ka rēk kēptē plincius. Ē kepau. Gaila, ka nie Runcius, nie Sārgis nejiedē. Gerā, ka paršēlē solapnuojē. Kāp ēr su tuos kuošēs vērēmo. Ne kažkas išēje. Nemuokiejuov atitrauktē liokta. Dēl tuo ēr ognēs neužkūriev. Tad truoba ēlgā smirdiejē dūmās. Jēnēs māma soprata ē gāva bartē. Vuo mōnēs toukart nebōva. Kēta kārta Jēnē moni mokēna, kāp gertē kiaušē pro dvē skīlelēs tēisē ēš kiauta, ē da šviežius, tik padiejos vēštā. Neēšmuokau. Ē daug vēsuokiu zbitku esau prēkrietosēs. Ana bōva drousēs nē ē godrēs nē. Gal ka ana auga vēina. Vuo aš bovau „baguotes nē“. Gēmiau ēr augau pas buočius. Turiejau māma, vīresne seserī, bruoli. Bovau kēik palepinta kāp buočiu „mažuoji“. Pomietie vaikystē, neveizint neprētekliu, išlēka poikiausēs prisēmēnēms.